

บทความวิจัย

เรื่อง ปรัชญาการเมืองของขงจื๊อกับการปกครองเกาหลีสมัยราชวงศ์โชซอน

โดย

นางสาวกณลินี ประชุมเวช

รหัสนักศึกษา 05520497

เสนอ

อาจารย์คมกฤษ อุยเต็กเค่ง

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450 460 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2555

ชื่อเรื่อง	ปรัชญาการเมืองของขงจื้อกับการปกครองเกาหลีสมัยราชวงศ์โชซอน
ชื่อนักศึกษา	นางสาวกานลิน ประทุมเวช รหัสนักศึกษา 05520497
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์คมกฤษ อยู่เด็เก่ง
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2555
คำสำคัญ	ปรัชญาการเมือง, ขงจื้อ, การเมืองการปกครองเกาหลี, สมัยโชซอน

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและวิเคราะห์ระบบการเมืองการปกครองของเกาหลีใน สมัยโชซอน และเพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักปรัชญาการเมืองของขงจื้อที่มีผลต่อระบบการปกครอง ของเกาหลีในสมัยราชวงศ์โชซอน โดยผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับเรื่องปรัชญาการเมืองของขงจื้อ และการปกครองของเกาหลีในสมัยราชวงศ์โชซอน แล้วจึงนำ ข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่าระบบการเมืองการปกครองของเกาหลีในสมัยราชวงศ์ โชซอนมีลักษณะการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มีสภาการปกครองสูงสุด สำนักราชเลขา สภาผู้ตรวจการแผ่นดิน มีกระทรวงหลักอีก 6 กระทรวง ซึ่งมีกฎหมายที่ระบุหน้าที่สำหรับกระทรวง ทั้ง 6 และมีการจัดตั้งสำนักงาน 3 แห่งเพื่อตรวจสอบหน่วยงานปกครอง และยังมีหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการปกครองคือ มีวิธีการสอบคัดเลือกขุนนางโดยจะสอบเกี่ยวกับตำราคำสอนของขงจื้อ และมีการ จัดตั้งโรงเรียนประถม และมีขัณฑ์ที่มีการสอนเกี่ยวกับตำราขงจื้อ ส่วนในเรื่องของหลักปรัชญา การเมืองของขงจื้อที่มีผลต่อระบบการปกครองเกาหลีในสมัยราชวงศ์โชซอนนั้นก็คือ เรื่อง ความสัมพันธ์ทั้งห้า และการทำนามให้เที่ยง ซึ่งทำให้สังคมเกาหลีมีระบบชนชั้น และสามารถ เปลี่ยนแปลงสถานภาพได้ยาก ต่อมาคือเรื่องขนบจารีต-มนุษยธรรม (หลี่-เหริน) ทำให้สังคมโชซอน มีลักษณะที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาคัมภีร์ขงจื้อ โดยจะต้องให้การศึกษาเกี่ยวกับคัมภีร์ขงจื้อแก่ผู้ ที่จะเข้ามาเป็นขุนนางฝ่ายปกครอง นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสำนักงานตรวจสอบหน่วยงานปกครอง มาตรการเพื่อใช้ควบคุมขุนนางที่ปกครองส่วนท้องถิ่น และมีการจำกัดการค้าขายตามลัทธิขงจื้อ และ แนวความคิดสุดท้ายคือการเน้นความสำคัญที่ผู้ปกครอง หรือกษัตริย์ ปรากฏในสังคมโชซอนใน ลักษณะที่กษัตริย์มีอำนาจสูงสุด แต่เหล่าขุนนางก็สามารถคานอำนาจกษัตริย์ได้เช่นกัน

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศเกาหลีมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน เริ่มตั้งแต่กลุ่มชนเผ่าที่เข้าไปอาศัยอยู่ในคาบสมุทรเกาหลี แล้ววิวัฒนาการมาเป็นอาณาจักร อาณาจักรที่สำคัญของเกาหลี ได้แก่ อาณาจักรสามก๊ก อาณาจักรชิลลา อาณาจักรโครยอ และอาณาจักรโชซอน(รศ. ดร.ดำรงค์ ฐานดี, 2546: 17)

ในสมัยที่เกาหลีถูกปกครองโดยราชวงศ์โครยอ ได้สถาปนาพระพุทธศาสนาให้เป็นศาสนาประจำชาติพระพุทธศาสนาจึงมีความเจริญสูงสุด ทำให้พระสงฆ์มีบทบาทมาก เช่น ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาส่วนพระองค์ของกษัตริย์ สามารถเก็บภาษีและช่องสุมกำลังคนได้ เป็นต้นวัดของพุทธศาสนาขณะนั้นจึงมีฐานะร่ำรวย ทำให้มีการแข่งขันผลประโยชน์ในวัด นอกจากนี้ยังเกิดความแตกแยกทางการเมืองอย่างรุนแรงสังคมจึงแตกแยกออกเป็นก๊กเป็นเหล่า จากความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงนี้ ทำให้นายพลลีซงเกยทำการรัฐประหารยึดอำนาจในปี ค.ศ.1388 ได้รับพระนามว่า “กษัตริย์แทโจ” ขึ้นครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1392-1398 รวมทั้งได้ตั้งชื่ออาณาจักรใหม่นี้ว่า “โชซอน” (รศ. ดร.ดำรงค์ ฐานดี, 2546: 16-17)

เนื่องจากกษัตริย์แทโจมีความคิดต่อต้านพระพุทธศาสนา และทรงนับถือลัทธิขงจื้อ จึงได้สถาปนาให้ลัทธิขงจื้อเป็นลัทธิความเชื่อประจำรัฐ ขงจื้อช่วยสร้างพื้นฐานทางความคิดให้กับชนชั้นสูงอย่างกว้างขวาง (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์ร่วมกับสำนักงานสารนิเทศภาคโพ้นทะเล สาธารณรัฐเกาหลี, 2536: 23) ซึ่งและยังส่งผลไปถึงการวางโครงสร้างทางการเมือง เช่น การให้ความสำคัญกับขุนนาง เพื่อถ่วงดุลอำนาจของกษัตริย์ให้อยู่ในกรอบของคุณธรรม เป็นต้น (Korean Overseas Information Service, 2517 : 153) นอกจากนี้ยังมีการปฏิรูปที่ดิน โดยริบที่ดินซึ่งเดิมเป็นของขุนนาง และวัดในพุทธศาสนา และนำมาจัดสรรใหม่เพื่อแจกจ่ายให้แก่กษัตริย์ผู้นำลัทธิขงจื้อ พรรคพวกที่ร่วมกันทำการยึดอำนาจและชาวนาผู้ไร้ที่ทำกิน (รศ. ดร.ดำรงค์ ฐานดี, 2546: 19) และในรัชสมัยกษัตริย์แทจง (ค.ศ.1400-1418) ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยทรงจัด ระบบการปกครองใหม่ เช่น การตรากฎหมายเพื่อใช้ปกครองสังคม แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงในสังคมเกาหลีจะได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อใหม่ แต่กษัตริย์เกาหลีได้นำระบบการจัดระเบียบการปกครองมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของเกาหลี (ไพบูลย์ ปีตะเสน, 2545 : 157)

ความเจริญสูงสุดทางวัฒนธรรมเกาหลีในราชวงศ์โชซอนได้ปรากฏในรัชสมัยของ “กษัตริย์เซจง มหาราช” พระองค์ทรงเลื่อมใสในแนวคิดลัทธิขงจื้อ และทรงส่งเสริมให้เผยแพร่ลัทธิในหมู่ขุน

นางเป็นอย่างมาก ทรงบูรณะสถาบัน “ชิบฮอนจอน” ขึ้นใหม่สถาบันนี้เป็นสำนักปราชญ์ที่คอยดูแลกิจการงานต่างๆในวังมีหน้าที่ศึกษาความคิดทางการเมืองการปกครอง กำหนดหลักจริตประเพณีตามแบบของหลักขงจื้อเตรียมการประชุมปรึกษาสำหรับกษัตริย์ รวบรวมคัมภีร์ขงจื้อเป็นต้น ผลงานที่สำคัญคือ การประดิษฐ์ตัวอักษรภาษาเกาหลีที่เรียกว่า “ฮันกึล” ขึ้น (ไพบูลย์ ปีตะเสน, 2545 : 147) นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตำราขงจื้อ เช่นหน่วยงานจัดพิมพ์และเผยแพร่ตำราขงจื้อ สถาบันการศึกษา “ซองกยุน กวาน” ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาตามหลักคำสอนของขงจื้อ และยังมีหน่วยงานที่ให้คำปรึกษาด้านตำรา-วรรณกรรมขงจื้อ และดูแลการเรียนการสอนแนวคิดคำสอนขงจื้อให้แก่ราชสำนัก เพื่อฝึกอบรมการศึกษาแนวคิดขงจื้อใหม่ให้แก่บัณฑิตใหม่ เป็นต้น (ไพบูลย์ ปีตะเสน, 2545 : 158)

เมื่อกล่าวถึงรูปแบบของการเมืองการปกครองแล้ว ก็ขาดไม่ได้ในเรื่องของลักษณะของสังคม เพราะมีความเกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ออก เช่นนี้แล้วในการวางโครงสร้างทางสังคมเกาหลีในสมัยราชวงศ์โชซอนมีลักษณะของการผสมผสานระหว่างลัทธิขงจื้อและระบบชนชั้นของสังคมเกาหลี โดยแบ่งออกเป็น 4 ชนชั้น คือ 1.ชนชั้นสูง ประกอบด้วยขุนนางระดับกลางขึ้นไป 2.ชนชั้นกลาง ประกอบด้วยข้าราชการ หรือขุนนางระดับล่าง 3.ชนชั้นล่าง ประกอบด้วยชาวนาและประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ 4.ทาส นักแสดง มูตัง(แม่หม่อมผี) เป็นต้น สถานภาพทางสังคมขึ้นอยู่กับชนชั้นของแต่ละคน โดยบุตรจะถูกจัดอยู่ในชนชั้นของบิดามารดา และการเลื่อนไหวของสถานภาพทางสังคมเป็นไปได้น้อยมาก (ไพบูลย์ ปีตะเสน, 2545 : 168)

จากจุดเด่นของสมัยอาณาจักรโชซอนที่ข้าพเจ้าได้กล่าวไปแล้ว ยังมีความน่าสนใจเกี่ยวกับลัทธิขงจื้อ ในประเทศเกาหลี เนื่องจากลัทธิขงจื้อได้เริ่มเข้ามาในช่วงสมัยอาณาจักรโชซอน ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่างๆมากมายในทางการเมืองและสังคม ตลอดจนจริตประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ และยังคงมีอิทธิพลหลงเหลือให้เห็นอย่างชัดเจนในสังคมเกาหลีปัจจุบัน จากความน่าสนใจดังกล่าว ข้าพเจ้าจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ปรัชญาการเมืองของขงจื้อที่มีผลต่อการปกครองในสมัยราชวงศ์โชซอน” เพื่อให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากลัทธิขงจื้อในระบบการปกครองสมัยโชซอนที่ลึกซึ้งต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ระบบการเมืองการปกครองของเกาหลีในสมัยโชซอน

2.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักปรัชญาการเมืองของขงจื้อที่มีผลต่อระบบการปกครองของเกาหลีในสมัยราชวงศ์โชซอน

3. ขอบเขตของการศึกษา

3.1 ศึกษาปรัชญาของขงจื้อ เฉพาะปรัชญาด้านการเมือง

3.2 ศึกษารูปแบบการปกครองของเกาหลีสมัยราชวงศ์โชซอน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องปรัชญาการเมืองของขงจื้อ และการปกครองของเกาหลีในสมัยราชวงศ์โชซอน

4.2 รวบรวมข้อมูลจากหนังสือที่เกี่ยวกับปรัชญาการเมืองของขงจื้อ และการปกครองของเกาหลีในสมัยราชวงศ์โชซอน

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลตามจุดประสงค์ และขอบเขตการศึกษา

4.4 เรียบเรียงผลการศึกษาในรูปแบบของบทความวิจัย

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทำให้ทราบถึงหลักปรัชญาของขงจื้อ โดยเฉพาะหลักปรัชญาการเมือง

5.2 ทำให้ทราบถึงระบบการปกครองของเกาหลีในสมัยราชวงศ์โชซอน

6. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่ใช้เป็นกรอบความคิดในการวิจัย ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวกับลัทธิขงจื้อ เอกสารที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของประเทศเกาหลี และเอกสารที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประเทศเกาหลีสมัยราชวงศ์โชซอน

6.1 เอกสารที่เกี่ยวกับลัทธิขงจื้อ

เลียง เสถียรสุด (2533) เขียนหนังสือเรื่อง “คัมภีร์ขงจื้อ” กล่าวถึง หลักคำสอนที่สำคัญของขงจื้อ เช่น ปรัชญาชีวิต การศึกษาและการปกครอง คุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี

ประวัติขงจื้อตั้งแต่กำเนิด ตลอดจนการดำเนินชีวิตในการศึกษาและเผยแพร่ความรู้ จนถึงช่วงบั้นปลายชีวิตอีกด้วย ตัวอย่างปรัชญาการเมืองของขงจื้อ เช่น “การปกครองนครที่มีรตศีก1,000 คัน ต้องบริหารราชการด้วยความระมัดระวัง มีความซื่อสัตย์ ประหยัดรายจ่าย รักใคร่ราษฎร การเกณฑ์แรงต้องเป็นไปตามกาลเวลาที่เหมาะสม” เป็นต้น

สุวรรณ สถาอานันท์ (2551) เขียนหนังสือเรื่อง “หลุนอี่ว : ขงจื้อสนทนา” กล่าวถึงความหมายของหลุนอี่วว่าเป็นการสนทนาระหว่างขงจื้อกับศิษย์ เป็นการบันทึกโดยศิษย์ใกล้ชิดจำนวนหนึ่ง ลักษณะของบทสนทนาไม่มีระบบระเบียบที่ชัดเจน ไม่ได้มีการแบ่งบทตามหัวข้อ แต่ก็จะมีกลุ่มบทที่เกาะเกี่ยวเป็นเรื่องเดียวกัน หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับโครงการทางปรัชญาของขงจื้อ การแสวงหาความถูกต้อง การเปลี่ยนแปลงโลกของขงจื้อ การปกครองกับการทำ(นาม)ให้เที่ยง ปรัชญาขงจื้อกับลักษณะอนุรักษนิยม คือคุณลักษณะที่สำคัญ3 ประการของลักษณะอนุรักษนิยมในทางปรัชญาการเมือง ได้แก่ ลักษณะปลายเปิดของปรัชญาขงจื้อ การให้ความสำคัญแก่การโต้แย้ง ถกเถียง การยอมรับความขัดแย้งทางศีลธรรมภายในระบบจริยศาสตร์ของขงจื้อ

สุวรรณ สถาอานันท์ (2543) เขียนหนังสือเรื่อง “กระแสดารปรัชญาจีน : ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจ และจารีต” กล่าวถึงแนวความคิดของนักปรัชญาจีนที่สำคัญหลายท่าน ในช่วงเนื้อหาที่เกี่ยวกับขงจื้อ ได้กล่าวถึงชีวประวัติขงจื้อตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต และแนวความคิดที่สำคัญ ได้แก่ ความรู้ทางปรัชญา การคิดกับการร่ำเรียน สิ่งที่ขงจื้อสอนและไม่สอน ปรัชญาว่าด้วยจารีต ผู้หญิง ปรัชญาการปกครอง การขัดเกลาคุณธรรมของผู้ปกครอง การสร้างระเบียบสังคมด้วยคุณธรรม การแก้ไขนามให้ถูกต้อง จะเห็นได้ว่าขงจื้อให้ความสำคัญกับเรื่องการเมืองการปกครองเป็นอย่างมากถ้าเทียบกับเรื่องอื่นๆทั่วไปในสังคม เพราะในยุคนั้นการเมืองตกต่ำมาก มีการฉ้อฉลและทุจริตมากมาย ทำให้ข้าราชการที่เป็นคนดีถอยหนีและหลีกหนีสังคม แต่ขงจื้อมีความเด็ดเดี่ยวที่จะเดินทางไปยังรัฐต่างๆ และเผยแพร่แนวคิดของตน เพื่อให้เจ้าเมืองนั้นๆแก้ไขระเบียบรัฐ และต้องการให้ผู้ที่เข้าไปมีอำนาจเกี่ยวกับควรได้รับการขัดเกลาคุณธรรม

6.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของประเทศเกาหลี

ไพบูลย์ ปิตะเสน (2545) เขียนหนังสือเรื่อง “ประวัติศาสตร์เกาหลี : จากยุคเผ่าพันธุ์ถึงราชวงศ์สุตทาย” กล่าวถึงประวัติศาสตร์ทั้งหมดของประเทศเกาหลี โดยแบ่งเนื้อหาตามยุคสมัยหรืออาณาจักร ส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกล่าวถึงช่วงอาณาจักร โซซอน ระบบสังคมเศรษฐกิจและการเมือง

ในสังคัมรัฐราชการยังบัน วัฒนธรรมราชวงศ์โชซอนยุคต้น รูปแบบการเมืองการปกครอง เช่น หน่วยงานที่สำคัญของรัฐ คือ สภาการปกครอง 6 กระทรวงหลัก และสำนักพระราชเลขานุการ สภาการปกครองทำหน้าที่กำกับดูแลการปกครองทั้งประเทศโดยรวม และดูแลกระทรวงทั้ง 6 ส่วนสำนักพระราชเลขานุการมีหน้าที่รับสนองพระบัญชาและร่างกฎหมาย ในสมัยกษัตริย์องค์แรกๆ กระทรวงทั้ง 6 นี้อยู่ภายใต้การปกครองของสภาการปกครอง แต่ภายหลังได้เปลี่ยนมาอยู่ภายใต้การปกครองของสำนักพระราชเลขานุการซึ่งขึ้นตรงต่อกษัตริย์

สำนักงานสารนิเทศภาคโพ้นทะเล สาธารณรัฐเกาหลีร่วมกับคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2537) เขียนหนังสือเรื่อง “ความจริงเกี่ยวกับเกาหลี” กล่าวถึงประเทศเกาหลีอย่างรวมๆ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องประวัติศาสตร์นั้น กล่าวถึงการเริ่มถือกำเนิดของมนุษย์ในเกาหลี มีการกล่าวถึงตำนานเทพเจ้าทันกุน กษัตริย์ในตำนานผู้สถาปนาประเทศเกาหลี กล่าวถึงยุคอาณาจักรทั้งสาม อาณาจักรชิลลา อาณาจักรโชซอน ซึ่งล้วนเป็นอาณาจักรที่สำคัญในประวัติศาสตร์เกาหลี

6.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองของประเทศเกาหลีสมัยราชวงศ์โชซอน

John Kie-Chiang Oh (2547) เขียนหนังสือเรื่อง “การเมืองเกาหลีใต้” กล่าวถึงการเมืองการปกครองของเกาหลีตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยอธิบายลักษณะของการปกครองแต่ละยุคของเกาหลีอย่างชัดเจน เช่น ลักษณะสังคมของเกาหลีสมัยโบราณเป็นสังคมจารีตประเพณี มีโครงสร้างของเศรษฐกิจแบบเกษตรและชนชั้น โดยอธิบายตั้งแต่สมัยชิลลา สมัยโครยอ สมัยโชซอน กล่าวถึงความสำคัญของลัทธิขงจื้อที่ตกทอดมาจนทำให้เกิดรูปแบบการปกครอง และการแบ่งชนชั้นอย่างชัดเจน มีการกล่าวถึงเรื่องคอร์รัปชันว่ามีมาตั้งแต่สมัยอดีต และเป็นเรื่องที่ทำให้เกิดผลอันร้ายแรงตามมา

รศ. ดร.ดำรงศักดิ์ ฐานดี (2546) เขียนหนังสือเรื่อง “สังคมและวัฒนธรรมเกาหลี เรื่องการเมืองเกาหลี” กล่าวถึงการเมืองของประเทศเกาหลีตั้งแต่ประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน เนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องกล่าวถึงโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมของอาณาจักรต่างๆ ในแต่ละยุค ศาสนาและความเชื่อซึ่งมีทั้งพุทธศาสนา ลัทธิขงจื้อ และคริสต์ศาสนา การเมืองและการปกครอง โดยกล่าวว่า รูปแบบการปกครองของอาณาจักรโชซอนที่ดำเนินมาตลอดระยะเวลาห้าร้อยกว่าปีนั้น ปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ผู้ปกครองมีอำนาจสูงสุด ได้แก่ กษัตริย์ ซึ่งได้รับตำแหน่งตามสายโลหิต อย่างไรก็ตาม พระมหากษัตริย์พระองค์หนึ่งอาจมีพระโอรสได้หลายพระองค์ แต่จะมี

เพียงองค์เดียวเท่านั้นที่จะได้รับเลือกให้เป็นผู้สืบทอดตำแหน่ง ดังนั้น เชื่อพระวงศ์มักต้องสมุสมิตรพรรคพวก และหาทางแย่งชิงตำแหน่งประมุขของชาติไปครอบครอง จึงก่อให้เกิดการแบ่งออกเป็นก๊กเป็นเหล่า เป็นต้น

6.4 ข้อมูลออนไลน์

6.4.1 ข้อมูลที่เกี่ยวกับปรัชญาการเมืองของขงจื้อ

กิตติพัฒน์ สุวรรณศิริเมธี (2550) เขียนบทความเรื่อง “ปรัชญาการเมืองของขงจื้อ”

(http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=545&articlegroup_id=129)

กล่าวถึง เรื่องหน้าที่ของรัฐไว้ว่า “การกินคืออยู่ดีของประชาชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญของรัฐที่จะกระทำอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นเพียงหนทางเดียวที่รัฐจะพึงได้ชัยชนะจากประชาชน ดังคำกล่าวที่ว่า “สิ่งใดที่ประชาชนพอใจ เราจงพอใจ สิ่งใดที่ประชาชนเกลียดชัง เราจงเกลียดชัง ผู้ใดทำได้แบบนี้ จึงชื่อว่าเป็นบิดามารดาของประชาชน ผู้ที่ได้ประชาชนไว้ ก็เท่ากับได้รัฐไว้ ผู้ละทิ้งประชาชน ก็เท่ากับเสียรัฐไป” และยังคงกล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับผู้ปกครองรัฐ ระบบการเมือง จริยธรรมทางการเมือง เป็นต้น

บทความเรื่อง “รวบยอดแนวคิดของปรัชญาจีน” (<http://asia-search.com/forum/index.php?topic=640.0;wap2>) มีเนื้อหาส่วนที่กล่าวถึงขงจื้อในเรื่องของความสัมพันธ์ ว่าขงจื้อได้แบ่งความสัมพันธ์ออกเป็น 5 ชั้นด้วยกัน(ความสัมพันธ์ทั้ง 5) คือ 1.บิดามารดากับบุตร 2.ผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง 3.สามีกับภรรยา 4.ญาติพี่น้อง 5.เพื่อน และยังคงกล่าวถึงความสำคัญของพ่อแม่ เป็นต้น

วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล เขียนบทความเรื่อง “นานาสาระเกี่ยวกับศาสนา”(<http://www.crs.mahidol.ac.th/thai/confucius00.htm>) กล่าวถึงคำสอนของขงจื้อ เช่น ระบบคุณธรรม พิธีตามจารีตประเพณี ความกตัญญูทวดเทวี และยังมีปรัชญาการเมืองการปกครองซึ่งกล่าวถึงหน้าที่ของรัฐที่ดี ลักษณะของคนดี สถานภาพของสตรี ขงจื้อเน้นคุณธรรม สอนให้สามีทำหน้าที่อย่างมีคุณธรรมต่อภรรยา ส่วนภรรยาให้เชื่อฟังและเคารพสามี เป็นต้น

ผลการวิจัย

1. ระบบการเมืองการปกครองของเกาหลีในสมัยโชซอน

1.1 ใช้การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

หลังจากที่นายพลลีซอกเยสามารถยึดอำนาจในราชสำนักโครยอในปี ค.ศ.1388 เขาก็ได้ใช้เวลาอีก 4 ปีในการเตรียมการก่อตั้งราชวงศ์ใหม่ โดยการกำจัดและเนรเทศขุนนางเก่า และแต่งตั้งขุนนางในลัทธิขงจื้อใหม่ที่สนับสนุนตนขึ้นแทน จากนั้นได้ตั้ง “สภาการปกครองสูงสุด” เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเอง และราชวงศ์ใหม่ของตน ต่อมาการสถาปนาราชวงศ์ใหม่เกิดขึ้นในปี ค.ศ.1392 โดยสภาการปกครองสูงสุดได้ประกาศการสิ้นสุดของราชวงศ์โครยอ และแต่งตั้งนายพลลีซอกเยขึ้นเป็นกษัตริย์ทรงพระนามว่ากษัตริย์แทโจ (ไพบูลย์ ปีตะเสน, 2545: 145)

ตลอดระยะเวลาอันยาวนานกว่าห้าร้อยปี อาณาจักรโชซอนปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ผู้ปกครองมีอำนาจสูงสุด ได้แก่ กษัตริย์ ซึ่งได้รับตำแหน่งตามสายโลหิต นอกจากนี้ยังมีการแบ่งการปกครองเป็นฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน มีการตรากฎหมายอาชญากรรมและกฎหมายประชาชน และจัดตั้งหน่วยงานเพื่อดูแลกฎหมายและระบบศาลอีกด้วย (ดำรงค์ ฐานดี, 2546: 18) เนื่องจากสมัยนี้ พระมหากษัตริย์พระองค์หนึ่งอาจมีพระโอรสหลายพระองค์ แต่จะมีเพียงองค์เดียวเท่านั้นที่จะได้รับเลือกให้เป็นผู้สืบทอดตำแหน่ง จึงทำให้เชื้อพระวงศ์มักรวบรวมสมัครพรรคพวกและหาทางแย่งชิงตำแหน่งประมุขของชาติไปครอบครอง จึงก่อให้เกิดการแบ่งออกเป็นก๊กเป็นเหล่า จนมีผู้ขนานนามว่า ในยุคนี้เกาหลีมีการปกครองในระบอบการเมืองตามก๊ก (factionalism) ที่อยู่ห้อมล้อมกษัตริย์ผู้มีอำนาจสูงสุดของประเทศ หากกลุ่มใดได้รับอำนาจเป็นกษัตริย์ก็จะมีการทำลายฝ่ายตรงข้ามด้วยการสังหาร หรือเนรเทศออกจากเมืองหลวงไป ลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นเช่นเดียวกับสังคมในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ทั่วทั้งโลก (ดำรงค์ ฐานดี, 2546: 18)

1.2 ลักษณะการแบ่งอำนาจการปกครอง

1.2.1 มีสภาการปกครองสูงสุด สำนักพระราชเลข และสภาผู้ตรวจการแผ่นดิน

ในช่วงต้นสมัยราชวงศ์โชซอน ระบบการปกครองนั้นมีลักษณะสืบทอดมาจากปลายสมัยราชวงศ์โครยอ แต่นับจากรัชสมัยกษัตริย์แทจง (ค.ศ.1400-1418) ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นโดยทรงจัดระบบการปกครองใหม่ เช่น การจัดตั้งหน่วยงานใหม่ๆ และการตรากฎหมายเพื่อใช้ปกครองสังคม แต่ถึงแม้การเปลี่ยนแปลงในสังคมเกาหลีจะได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อใหม่จากจีน

แต่กษัตริย์เกาหลีได้นำระบบการจัดระเบียบการปกครองมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับสภาพสังคมของเกาหลี (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 157)

หน่วยงานที่สำคัญของรัฐ คือ สภาการปกครองสูงสุด และสำนักพระราชเลขา สภาการปกครองทำหน้าที่กำกับดูแลการปกครองทั้งประเทศโดยรวม และดูแลกระทรวงทั้ง 6 คือ กระทรวงบุคลากร กระทรวงพระคลัง กระทรวงพิธีการ กระทรวงทหารและสงคราม กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงงานสาธารณะ ส่วนสำนักพระราชเลขามีหน้าที่รับสนองพระบัญชาและร่างกฎหมาย ซึ่งประกอบด้วยราชเลขา 6 คน เพื่อดูแลกระทรวงทั้ง 6 ในรัชสมัยกษัตริย์องค์แรกๆ กระทรวงทั้ง 6 นี้ อยู่ภายใต้การปกครองของสภาการปกครอง แต่ภายหลังได้เปลี่ยนมาอยู่ภายใต้การปกครองของสำนักพระราชเลขา ซึ่งขึ้นตรงต่อกษัตริย์ (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 157)

นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งสำนักงาน 3 แห่งเพื่อตรวจสอบหน่วยงานปกครอง ได้แก่ สำนักผู้ตรวจการแผ่นดิน สำนักงานตรวจสอบ และสำนักงานที่ปรึกษาพิเศษ โดย 2 หน่วยงานแรกมีหน้าที่ตรวจสอบความประพฤติของขุนนางข้าราชการ ดูแลราชสำนักและถวายคำแนะนำต่อกษัตริย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระที่มีอำนาจสูงมากในสังคมเกาหลี ส่วนสำนักงานที่ปรึกษาพิเศษมีหน้าที่ให้คำปรึกษาด้านตำรา-วรรณกรรมขงจื้อ และดูแลการเรียนการสอนแนวคิด-คำสอนขงจื้อให้แก่ราชสำนัก นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานพิเศษอื่นๆ เช่น กองราชอารักขา และหน่วยประจำการเมืองหลวง (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 157-158)

ในสมัยนี้มีการจัดแบ่งเขตบริหารการปกครองออกเป็น 8 มณฑล ซึ่งยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน แต่ละมณฑลมีผู้ว่าการมณฑลทำหน้าที่ปกครอง ตรวจสอบ และควบคุมกองกำลังทหาร ภายในมณฑลจัดแบ่งเป็นจังหวัดหรือเขตซึ่งมีหัวหน้าเขตทำหน้าที่ปกครอง โดยมีหน้าที่หลัก 7 ประการ คือ ส่งเสริมการเกษตรกรรม รักษาความสงบสุขของประชาชน ส่งเสริมการศึกษา เก็บภาษีและเครื่องบรรณาการ ควบคุมแรงงานของรัฐ ตัดสินคดีความของประชาชน และป้องกันการทุจริตของผู้ใต้บังคับบัญชา (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 158)

รัฐบาลกลางยังคงควบคุมอำนาจการปกครองได้อย่างเบ็ดเสร็จ โดยมีมาตรการที่สำคัญต่างๆ ในการควบคุมขุนนางท้องถิ่น เช่น ห้ามไม่ให้ผู้ว่าการมณฑลหรือหัวหน้าเขต ปกครองมณฑลหรือเขตบ้านเกิดของตน ผู้ว่าการมณฑลสามารถปกครองมณฑลได้เป็นเวลา 1 ปี และตำแหน่งหัวหน้าเขตจะต้องมีการสับเปลี่ยนโยกย้ายในเวลาอันสั้น รัฐบาลทำการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ปกครองระดับล่างจากคนในท้องถิ่น เพื่อเข้าประจำการรับหน้าที่ในท้องถิ่นนั้นๆ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นนี้

แบ่งเป็น 6 ฝ่ายตามแบบกระทรวงทั้ง 6 ของส่วนกลาง หัวหน้าเขตที่ปกครองแต่ละเขตต้องทำหน้าที่ปกครองโดยได้รับคำแนะนำและความเห็นชอบจากสภายังบันในแต่ละเขต ซึ่งสภายังบันนี้ประกอบด้วยขุนนางท้องถิ่นทำหน้าที่ให้คำปรึกษาด้านการปกครองท้องถิ่นแก่หัวหน้าเขต หรือเจ้าหน้าที่ที่ถูกส่งมาจากส่วนกลาง (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 158)

1.2.2 มีกระทรวงหลัก 6 กระทรวง คือ กระทรวงบุคลากร กระทรวงพระคลัง กระทรวงพิธีการ กระทรวงทหารและสงคราม กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงงานสาธารณะ กฎหมายที่ใช้ในการบริหารงานราชการแผ่นดินเป็นสิ่งที่กษัตริย์ทุกพระองค์ทรงให้ความสำคัญตลอดมา ในรัชสมัยของกษัตริย์เชโจทรงบัญชาให้ยกเลิกวิธีการตรากฎหมายขึ้นใหม่ในแต่ละรัชกาล และให้ใช้กฎหมายที่ทรงประมวลขึ้นจากรัชกาลก่อนๆ เป็นกฎหมายหลัก และให้กษัตริย์องค์ต่อไปแก้ไขเฉพาะส่วนที่เหมาะสมเท่านั้น ในปี ค.ศ.1470 ประมวลกฎหมายฉบับสมบูรณ์ที่เรียกว่า “คยองกุกแดจอน” ก็จัดทำเสร็จสิ้นในรัชกาลกษัตริย์ชองจง ซึ่งประมวลกฎหมายนี้ได้มีการนำมาปฏิบัติใช้ในรัชสมัยของกษัตริย์ราชวงศ์โชซอนเป็นเวลาอีกหลายร้อยปีต่อมา

ประมวลกฎหมายคยองกุกแดจอนประกอบด้วยกฎหมาย 6 ฉบับเพื่อใช้สำหรับ 6 กระทรวง โดยมีการระบุถึงหน้าที่ของกระทรวงต่างๆ ดังนี้

1. กระทรวงบุคลากรทำหน้าที่แต่งตั้ง และประเมินผลงานของเหล่าขุนนาง
2. กระทรวงพระคลังมีหน้าที่จัดทำสำมะโนประชากรสำรวจบันทึกการถือครองที่ดินและเก็บภาษี
3. กระทรวงพิธีการทำหน้าที่ด้านพิธีทางศาสนา การศึกษา และการสอบเข้ารับราชการ
4. กระทรวงทหารและสงครามรับผิดชอบด้านการจัดกำลัง และการจัดระเบียบของทหาร
5. กระทรวงยุติธรรมมีหน้าที่ดูแล และบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งกฎหมายทาส
6. กระทรวงงานสาธารณะรับผิดชอบการออกแบบก่อสร้าง และการซ่อมแซม รวมทั้งการควบคุมช่างฝีมือของรัฐ (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 151)

1.3 แนวทางและหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการปกครอง

1.3.1 มีระบบการสอบคัดเลือกขุนนาง ใช้การสอบเกี่ยวกับคัมภีร์ขงจื้อ ในสมัยนี้ตำแหน่งขุนนางใช้วิธีการสอบคัดเลือก โดยแบ่งเป็นการสอบของขุนนาง

ฝ่ายพลเรือน ขุนนางฝ่ายทหาร และการสอบทั่วไป เช่น ช่างฝีมือ นักแปล การสอบที่มีความสำคัญที่สุด คือ การสอบของฝ่ายพลเรือน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับสูงและระดับล่าง จัดให้มีการสอบทุกๆ 3 ปี โดยผู้สอบจะต้องผ่านการสอบในระดับมณฑลก่อน จึงจะสามารถเข้าสอบในส่วนกลางได้ การสอบแบ่งออกเป็น การสอบความรู้ด้านวรรณกรรมขงจื้อและกวีนิพนธ์ ผู้ที่ผ่านการสอบได้ในระดับมณฑลเรียกว่า “แซงวอน” หรือบัณฑิตชั้นต้น และผู้ที่ผ่านการสอบในส่วนกลางเรียกว่า “จินซา” หรือบัณฑิตชั้นกลาง ซึ่งบัณฑิตทั้ง 2 ระดับ สามารถเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาชั้นสูง “ซงกยูนกวาน” ต่อไป (ไพบูลย์ ปีตะเสน, 2545: 162)

1.3.2 มีการจัดตั้งโรงเรียนที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับขงจื้อ

การศึกษาของเกาหลีในสมัยราชวงศ์โชซอนมีลักษณะที่เอื้อต่อบุคคลในชนชั้นยังบันมากกว่าบุคคลทั่วไป เด็กในครอบครัวยังบันที่อายุ 7-8 ขวบ จะถูกส่งให้เข้าเรียนใน “ซอดัง” หรือโรงเรียนประถมศึกษาในแต่ละหมู่บ้าน หรือแต่ละชุมชนทั่วประเทศ การเรียนในซอดังจะเน้นที่การศึกษาพื้นฐานภาษาจีน วรรณกรรมจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาลัทธิขงจื้อ และหลังจากศึกษาในระดับประถมเป็นเวลา 8 ปี ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมใน “ฮักดัง” หรือโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเมืองหลวงมีฮักดังอยู่ 4 แห่ง แต่ละแห่งสามารถรับนักเรียนได้เพียงแห่งละ 200 คนเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมในทุกเขตการปกครองนอกกรุงโซลเรียกว่า “ฮยง-กโย” โดยให้รับนักเรียนเพื่อศึกษาต่อในระดับมัธยมตามอัตราส่วนพื้นที่เขตปกครอง นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจาก “ฮักดัง” หรือ “ฮยง-กโย” สามารถเข้าสอบในระดับล่างเพื่อรับราชการเป็นขุนนาง ส่วนผู้ที่ผ่านการสอบคัดเลือกที่เรียกว่า “แซงวอน” หรือ “จินซา” สามารถเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาชั้นสูงแห่งชาติ หรือ “ซงกยูนกวาน” หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้วจึงสามารถเข้าสอบเพื่อรับราชการระดับที่สูงขึ้นต่อไป (ไพบูลย์ ปีตะเสน, 2545: 163-164)

2. แนวคิดหลักปรัชญาการเมืองของขงจื้อที่มีผลต่อระบบการปกครองของเกาหลีในสมัยราชวงศ์

โชซอน

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าในสมัยก่อนหน้าราชวงศ์โชซอนนั้น สังคมเกาหลีนับถือศาสนาพุทธมาตลอด สาเหตุที่เมื่อเปลี่ยนราชวงศ์เป็นราชวงศ์โชซอน แล้วก็เปลี่ยนการนับถือศาสนามาเป็นลัทธิขงจื้อด้วยนั้น นอกจากสาเหตุที่กษัตริย์เป็นผู้เลื่อมใสอย่างมากแล้ว ยังมีสาเหตุจากการที่กษัตริย์

ต้องการล้มล้างอำนาจ หรืออิทธิพลของพุทธศาสนาที่มีต่อการเมืองการปกครองในช่วงก่อนหน้าราชวงศ์โชซอน เพราะในช่วงนั้นศาสนาพุทธได้รับความศรัทธาและความนิยมนอย่างมากโดยเฉพาะในหมู่ขุนนาง เชื่อพระวงศ์หลายพระองค์ออกผนวชเป็นพระ และต่อมาได้กลายเป็นพระสงฆ์ที่ทรงอิทธิพลอย่างมาก นอกจากนี้การที่พระสงฆ์ได้รับยกเว้นด้านภาษีและด้านภาระทางการทหารได้ส่งผลให้อาณาจักรสงฆ์เริ่มสะสมความร่ำรวย และดึงดูดผู้คนในอาณาจักรให้ออกบวชเป็นพระกันมากขึ้น (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 108) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อสังคมและการเมืองเป็นอย่างมาก เพราะประชาชนก็จะพากันหาผลประโยชน์จากการออกบวช ไม่ประกอบอาชีพของตน และไม่เข้าร่วมเป็นทหาร เมื่อเป็นเช่นนี้ เมื่อกษัตริย์แท้ใจได้สถาปนาราชวงศ์ใหม่ จึงได้สถาปนาลัทธิขงจื้อเป็นศาสนาประจำชาติด้วย และยังมีข้อห้ามเกี่ยวกับพุทธศาสนามากมาย เช่น การประกาศห้ามไม่ให้วัด หรืออารามหลวงถือครองที่ดินเพิ่มเติม ส่วนที่ดินเดิมที่ทางวัดถือครองอยู่ก็ต้องเสียภาษีเหมือนที่ดินทั่วไป ส่วนบุคคลที่ต้องการบวชเป็นพระก็ต้องจ่ายภาษีให้แก่รัฐ ซึ่งส่งผลให้รายได้ของวัดลดน้อยลง หลังจากนั้นทางรัฐก็ได้เวนคืนที่ดินที่เคยเป็นของวัดจำนวนมาก ทำให้พุทธศาสนาหมดอำนาจในทางการเมืองอย่างสิ้นเชิง และแนวคิดหลักปรัชญาการเมืองของขงจื้อที่มีผลต่อระบบการปกครองในสมัยราชวงศ์โชซอนมีดังนี้

2.1 สังคมในอุดมคติ

เนื่องจากสภาพสังคมในสมัยขงจื้อมีความเสื่อมทางวัฒนธรรมและจริยธรรมเกิดขึ้นมากมายในระดับผู้ปกครอง ความเสื่อมเกิดจากอุปราชได้ฉกชิงสัญลักษณ์แห่งอำนาจของกษัตริย์และเจ้านครอุปราชซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ธำรงไว้ซึ่งจารีตอันเหมาะสมกลับเป็นผู้ละเมิดกฎแห่งจารีตอย่างร้ายแรงเสียเอง หากสังคมเป็นเช่นนี้จะทำให้เกิดความแตกแยกราวฉนวนระหว่างสิ่งที่แสดงออกและสิ่งที่รู้สึก เพราะเป็นสังคมที่ผู้ปกครองขโมยสิทธิ์มาใช้เพื่อแสดงภาพแห่งอำนาจ แต่ไร้ซึ่งความถูกต้องเหมาะสมและไร้ความรู้สึกแห่งหล่นั่นๆ เมื่อเจ้าไม่เจ้า ขุนนางไม่เป็นขุนนาง ความเสื่อมจึงเกิดขึ้นในเหล่าประชาราษฎร์ ทั้งคนดีและคนเลวต่างก็เสื่อมลงเรื่อยๆ และเมื่อสังคมเป็นเช่นนี้ก็ทำให้ผู้คนต้องเข้าร่วมแข่งชิงอำนาจในระดับต่างๆ หรือไม่ก็หลีกเลี่ยงออกจากสังคมไปอยู่ตามชนบท และปล่อยให้สังคมเสื่อมทรามลงไปตามสภาพ ขงจื้อไม่เห็นด้วยกับผู้คนเหล่านี้ จึงได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับสังคมในอุดมคติเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขสภาพเสื่อมทางวัฒนธรรม-จริยธรรม โดยสังคมในอุดมคตินั้นเป็นสังคมที่มีความประสานสอดคล้องแต่มีภาวะที่แตกต่างกันได้ ในหมู่สมาชิก (สุวรรณ สถาอานันท์, 2551 : 27-43) กล่าวคือแต่ละคนสามารถทำหน้าที่ของตนที่แตกต่างกันได้ แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกันใน

สังคมจะต้องมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน โดยมีผู้ปกครองเป็นวิญญูชน(จวินจื่อ) ซึ่งเป็นบุคคลในอุดมคติตามปรัชญาขงจื่อ ผู้เปี่ยมด้วยความรัก และความอาทรต่อเพื่อนมนุษย์ ผู้ตอบสนองตามพันธะหน้าที่ต่อบุคคลในความสัมพันธ์ต่างๆ มีคุณธรรมและปัญญา สมควรเป็นผู้ปกครองผู้อื่น (สุวรรณา สถาอานันท์, 2551 : 370) นอกจากนี้แล้วทุกคนในสังคมยังต้องมีมนุษยธรรม (เหริน) และขนบจารีต (หลี่)ด้วย จึงจะทำให้เกิดสังคมที่มีมนุษยธรรมอันงดงาม ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะเหรินคือคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ และเหรินจะต้องมีหลี่มาช่วยในการขัดเกลาคุณธรรมของมนุษย์ด้วยการปรับแต่งให้พอเหมาะพองามในการอยู่ร่วมกัน เมื่อมนุษย์ทุกคนมีคุณธรรมที่งดงามแล้ว สังคมก็ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมาย บทลงโทษ หรือการประหาร จึงทำให้สังคมงดงามขึ้นได้ แต่ว่าก็ยังมีกรณีที่ผู้คนหลีกหนีออกจากสังคม ขงจื่อกล่าวว่า “ชุมชนมีมนุษยธรรมนั้นงดงาม แต่เลือกไม่อยู่กับมนุษยธรรม จะมีปัญญาได้อย่างไร?” การมีปัญญาแบบขงจื่อคือการให้การศึกษาและขัดเกลาจนพร้อมที่จะเลือกอยู่กับชุมชนมีมนุษยธรรม เพราะมนุษย์ไม่สามารถไปอยู่ร่วมกับนก และสัตว์ป่าได้ คนต้องอยู่ร่วมกับคนเมื่ออยู่ร่วมกันแล้วก็ต้องแสวงหาวิถีแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้อง (สุวรรณา สถาอานันท์, 2551: 27-44) ดังนั้นการให้การศึกษาจึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการสร้างชุมชนมีมนุษยธรรม

ลักษณะของสังคมในอุดมคติที่ปรากฏในเกาหลีราชวงศ์โชซอนคือ มีการจัดตั้งสถาบันทิตหรือที่เรียกว่าสถาบันชิบฮยอนจอน สถาบันแห่งนี้เป็นเสมือนสำนักเลขานุการส่วนพระองค์ของพระมหากษัตริย์ สถาบันชิบฮยอนจอนนี้ประกอบไปด้วยนักปราชญ์ 10 คน (ต่อมาเพิ่มจำนวนเป็น 20 คน) ทำหน้าที่ศึกษาค้นคว้าหลักการทางการเมือง เขียนหนังสือและให้ข้อเสนอแนะตามหลักกัมภีร์ของขงจื่อ โดยนักปราชญ์เหล่านี้จะนำเรื่องราวที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาบรรยายในท้องพระโรงให้แก่พระมหากษัตริย์และเหล่าขุนนางฟัง นักปราชญ์เหล่านี้ยังทำหน้าที่ฝึกอบรมทางวิชาการแก่องค์อุปราช และจัดพิมพ์ตำราทางด้านภูมิศาสตร์ แพทยศาสตร์ และประวัติศาสตร์ของราชอาณาจักร (ดำรงค์ ฐานดี, 2546: 20) ผลงานที่สำคัญคือ สถาบันชิบฮยอนจอนภายใต้พระบัญชาของกษัตริย์เซจงได้ทำการประดิษฐ์ตัวอักษรภาษาเกาหลีที่เรียกว่า “ฮันกิล” ขึ้น และได้ประกาศใช้อย่างเป็นทางการในปี ค.ศ.1443 (ไพบูลย์ ปีตะเสน, 2545: 147)

ตัวอักษรภาษาเกาหลี หรือ “ฮันกิล” นี้ มีความสำคัญ และทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากในสังคมเกาหลีช่วงนั้น เนื่องจากเป็นครั้งแรกที่เกาหลีมีระบบการบันทึกด้วยภาษาเขียนของตนเอง ทำให้งานเขียนตั้งแต่เดิมที่ต้องใช้ตัวอักษรจีนมักถูกจำกัดอยู่เฉพาะในหมู่มชนชั้นสูง ได้กลายเป็นที่แพร่หลายในหมู่มชนทั่วไปมากขึ้น (ไพบูลย์ ปีตะเสน, 2545: 147) การประดิษฐ์ตัวอักษร

อันกิลนี้ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป คือ ประชาชนสามารถอ่านออกเขียนได้ ทำให้รัฐให้การศึกษาแก่ประชาชนได้ง่ายขึ้น ซึ่งตรงกับแนวคิดการให้ความสำคัญต่อการศึกษาระดับประถมศึกษา และเมื่อประชาชนสามารถอ่านตัวอักษรที่ประดิษฐ์ขึ้นมาได้นั้น ก็ทำให้รัฐสามารถสื่อสารกับประชาชนได้ง่ายขึ้น เพราะหากรัฐต้องการแจ้งข่าวสารแก่ประชาชน ก็ต้องใช้ข้อความหรือป้ายประกาศ ดังนี้แล้ว ตัวอักษรอันกิลก็เปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือที่รัฐใช้ควบคุมประชาชนอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ กษัตริย์ในราชวงศ์โชซอนยังทรงโปรดให้จัดทำตำราสอนจริยธรรมของขงจื้อชื่อ “ซัมกึงแซงซิล” ที่ใช้สอนประชาชนเกี่ยวกับหลักปฏิบัติต่างๆ ในความสัมพันธ์ 3 ประการ (คำสอนเดิมของขงจื้อมีหลักแห่งความสัมพันธ์ 5 แบบ แต่สังคมเกาหลีเลือกเน้นเพียง 3 ประการ) คือ ความสัมพันธ์ของผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครอง ความสัมพันธ์ของบิดาและบุตร และความสัมพันธ์ระหว่างสามี-ภรรยา โดยมีเรื่องราวตัวอย่างการกระทำดีของข้าราชการที่จงรักภักดี บุตรที่มีความกตัญญู และภรรยาที่ซื่อสัตย์ต่อสามี (โพนุลย ปิตะเสน, 2545: 191) ซึ่งการจัดทำตำรานี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการศึกษาคำสอนของขงจื้อในสมัยโชซอนได้อย่างชัดเจน

2.2 ความสัมพันธ์ทั้งห้า และการทำนามให้เที่ยง

ขงจื้อกล่าวว่า สังคมมิใช่อื่นใด ก็คือการรวมตัวของปัจเจกชนนั่นเอง คนเรามีใจอยู่โดดเดี่ยว จะต้องเกี่ยวข้องกับคนอื่นด้วย เมื่อมีความเกี่ยวข้องกัน สังคมก็เกิดขึ้น และเมื่อมีการเกี่ยวข้องกันก็จำเป็นต้องมีหลักในการปฏิบัติต่อกัน เป็นเหตุให้เกิดปรัชญาสังคมขึ้นมา ขงจื้อได้จัดความสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไว้ 5 ประเภท พร้อมทั้งหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกันดังต่อไปนี้

1. ผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง โดยผู้ปกครองแสดงความนับถือให้เกียรติ ส่วนผู้อยู่ใต้การปกครองก็ต้องจงรักภักดี
2. บิดามารดากับบุตรธิดา โดยบิดามารดาให้ความเมตตากรุณา ส่วนบุตรธิดาก็มีความกตัญญูกตเวที
3. สามีกับภรรยา โดยสามีมีคุณธรรม ฝ่ายภรรยาก็ต้องเชื่อฟัง
4. พี่กับน้อง โดยพี่วางตัวให้สมกับเป็นพี่ ส่วนน้องก็เคารพเชื่อฟัง
5. เพื่อนกับเพื่อนต่างก็ต้องทำตัวให้น่าเชื่อถือ และไว้วางใจกันได้

ขงจื้อมีความเห็นว่าความยุ่งยากที่เกิดขึ้นในสังคม ก็เพราะคนไม่ทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ เช่น บิดามารดาไม่เลี้ยงบุตรธิดาให้ดี บุตรธิดาก็ไม่มีความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดา สามีภรรยา

ต่างก็นอกใจกัน เป็นต้น ผลก็คือความเดือดร้อนต่างๆ ก็จะเกิดกับสังคม ทำให้สังคมเดือดร้อน แต่ในทางตรงกันข้าม หากทุกคนทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ปัญหาความวุ่นวายของสังคมก็จะหมดไป เพราะฉะนั้นการทำหน้าที่ของตนให้ดีจึงสำคัญ ดังที่ขงจื๊อกล่าวว่า “กษัตริย์ต้องทำหน้าที่ของกษัตริย์ให้สมบูรณ์ ขุนนางต้องทำหน้าที่ขุนนางให้สมบูรณ์ บิดามารดาทำหน้าที่บิดามารดาให้สมบูรณ์ บุตรธิดาก็ทำหน้าที่บุตรธิดาให้สมบูรณ์” (พิน คอกบว, 2532 : 67-68)

เมื่อมีแนวความคิดเรื่องความสัมพันธ์ทั้งห้าแล้ว ก็จะต้องมีการปฏิบัติ หรือการกระทำตามแนวความคิดนี้ ซึ่งเรียกว่าการทำนามให้เที่ยง โดยเริ่มจากความสัมพันธ์ทางสายเลือดระหว่างบิดามารดา-บุตร ไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง หรือระหว่างบุคคลกับรัฐ และจะต้องมีการกำหนดคุณธรรมเป็นหลักปฏิบัติกำกับความสัมพันธ์ตามที่ได้กำหนดไว้ คุณธรรมหนึ่งที่สามารถทำให้เกิดความเที่ยงได้ก็คือความกตัญญู และความเคารพเชื่อฟังที่ถูกทำให้เที่ยงในระดับครอบครัว สามารถเป็นรากฐานแห่งเสถียรภาพทางสังคมการเมืองได้ การไม่ขัดขืนในระดับครอบครัว นำสู่การไม่ขัดขืนในระดับบ้านเมือง สังคมก็หลีกเลี่ยงความวุ่นวายได้ (สุวรรณ สดาอานันท์, 2551: 110-112)

จากแนวคิดความสัมพันธ์ทั้งห้า และการทำนามให้เที่ยงของขงจื๊อ ในส่วนที่สามารถนำไปใช้ในเรื่องการปกครองได้คือ คู่ความสัมพันธ์ของผู้ปกครอง-ผู้ใต้ปกครอง และบิดามารดา-บุตร จึงทำให้ในช่วงราชวงศ์โจวตอนเกิดระบบกษัตริย์ มีการสถาปนาราชวงศ์ และเกิดระบบชนชั้นขึ้นอย่างชัดเจน เพื่อให้ประชาชนในชนชั้นต่างๆ เชื่อฟังและอยู่ภายใต้การปกครองของกษัตริย์ และมีเหล่าขุนนางซึ่งมีหน้าที่ให้คำปรึกษา คอยรับพระบัญชาจากกษัตริย์ และอิทธิพลจากคำสอนของขงจื๊อที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ การให้ความสำคัญกับหน่วยพื้นฐานของสังคมเกาหลีซึ่งก็คือ ครอบครัว ซึ่งมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย โดยผู้ชายที่มีอาวุโสสูงสุดทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัว สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องเชื่อฟังหัวหน้าครอบครัวอย่างเคร่งครัด ความกตัญญูของบุตรที่มีต่อบิดามารดา และความซื่อสัตย์ของภรรยาต่อสามีเป็นจริยธรรมขั้นพื้นฐานของครอบครัว บุตรที่ออกตัญญูต่อบิดามารดาต้องถูกลงโทษ (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 171)

ระบบชนชั้นของเกาหลีในสมัยนี้มีลักษณะผสมผสานระหว่างลัทธิขงจื๊อ และระบบชนชั้นของสังคมเกาหลี แบ่งออกเป็น 4 ชั้น คือ 1.ชนชั้นยงบัน หรือชนชั้นสูง ประกอบด้วยขุนนางระดับกลางขึ้นไป 2.ชนชั้นซุงอิน หรือชนชั้นกลาง ประกอบด้วยข้าราชการ หรือขุนนางระดับล่าง 3.ชนชั้นซังมิน ประกอบด้วยชาวนา และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ และ 4.ชนชั้นซอนมิน

เช่น ทาส นักแสดง มูตัง(แม่มดหมอมติ) ติแซง เป็นต้น สถานภาพทางสังคมขึ้นอยู่กับชนชั้นของแต่ละคน โดยบุตรจะถูกจัดอยู่ในชนชั้นของบิดามารดา และการเปลี่ยนแปลงของสถานภาพทางสังคมเป็นไปได้น้อยมาก เนื่องจากแนวความคิดของขงจื้ออธิบายว่าการเกิด หรือสถานภาพของคนถูกกำหนดโดยบัญชาแห่งสวรรค์ หน้าที่ที่แต่ละคนได้รับจึงแตกต่างกันตามบัญชาที่ต่างกัน เช่น ผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง ดังนั้น ความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงลัทธิต่างๆ จึงถือว่าผิดต่อระเบียบสังคมและขัดต่อบัญชาสวรรค์ด้วย (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 168) จะเห็นได้ว่าระบบชนชั้นในสังคมเกาหลีมีลักษณะที่เป็นไปตามคำสอนเรื่องความสัมพันธ์ทั้งห้า และการทำนามให้เที่ยงของขงจื้อ กล่าวคือ ผู้คนที่ถูกกำหนดมาว่าอยู่ในสถานภาพใด ก็จะยอมรับและปฏิบัติตัวตามสถานภาพนั้นๆ ของตน เพราะสังคมที่ดีจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากผู้คนในสังคมไม่ปฏิบัติตามสถานภาพของตน เช่น ผู้ใต้ปกครองก็ซื่อสัตย์ และจงรักภักดีต่อผู้ปกครอง ผู้ปกครองก็ปกครองอย่างมีคุณธรรม เป็นต้น

2.3 ขนบจารีต-มนุษยธรรม (หลี่-เหริน)

ในคัมภีร์หลุนอิวี่ (คัมภีร์ที่รวบรวมคำสอนของขงจื้อ) ได้กล่าวถึงคำว่า “เหริน” บ่อยที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของแนวคิดเหรินในปรัชญาขงจื้อ เหรินหรือมนุษยธรรม หมายถึงความรัก ความอาทรห่วงใย คุณธรรมระหว่างมนุษย์ที่ทำให้เกิดชุมชนมนุษย์ และความเป็นมนุษย์ (สุวรรณ สถาอานันท์, 2551: 370) นอกจากนี้เหรินยังหมายความรวมถึง “การรักมนุษย์” แต่การใช้คำว่า “รักมนุษย์” ที่เกี่ยวข้องกับคำถามเกี่ยวกับเหรินในหลุนอิวี่นั้น เป็นการใช้ที่บ่งชี้ถึงคุณสมบัติของผู้อยู่ในตำแหน่งแห่งการปกครองด้วย เช่น ขงจื้อกล่าวถึงมนุษยธรรมว่า “ตั้งคนตรงให้อยู่เหนือคนฉ้อฉล สามารถทำคนฉ้อฉลให้ตรงได้” เพราะหากให้คนตรงอยู่เหนือคนฉ้อฉล คนฉ้อฉลอาจต้องโอนอ่อนผ่อนตาม ทำให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข นอกจากนี้เหรินยังมีความเชื่อมโยงถึงคุณลักษณะอื่นในชุดความสัมพันธ์ของมนุษย์ เช่น มิตรภาพ ความกตัญญู ซึ่งหมายความว่า เหรินไม่ได้ถูกจำกัดอยู่ที่คุณสมบัติตามชนชั้นเท่านั้น แต่ว่าเป็นคุณสมบัติของมนุษย์โดยรวม (สุวรรณ สถาอานันท์, 2551: 49)

การมีเหริน หรือการรักมนุษย์นี้เป็นเครื่องแสดงความเมตตาอาทรระหว่างมนุษย์ซึ่งพัฒนามาจากความผูกพันระหว่างบิดามารดาและบุตรหลานเป็นเบื้องต้น ดังนั้นคุณธรรมแห่งความกตัญญูจึงเป็นรากฐานแห่งมนุษยธรรม มนุษยธรรมในฐานะความรักมนุษย์แสดงออกในความสัมพันธ์สองชุดด้วยกัน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง-ผู้ใต้ปกครอง และความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา-บุตร ความห่วงใยอาทรที่บุตรได้จากบิดามารดาในวัยเด็กพัฒนาบ่มเพาะเป็นความสำนึกในความ

กตัญญู ทำให้มีความเคารพต่อบิดามารดา แล้วพัฒนากลายเป็นความเคารพในระดับรัฐ หรือการปกครอง การมีมนุษยธรรมนี้เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของการมีหัวใจ และคนตรีต่อไปได้ (สุวรรณ สถาอานันท์, 2551: 51-56)

ส่วนคำว่า “หัวใจ” นั้น ครอบคลุมความหมายหลักในสี่ “พื้นที่” ของชีวิต ได้แก่ พิธีกรรม (พิธี เช่น ไหว้บรรพชน) มารยาท (ความสุภาพอ่อนน้อมในการพูดจา) ความประพฤติทางจริยธรรม และวัฒนธรรมอันเหมาะสม ในขณะที่มนุษยธรรมหรือเหรินเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นแห่งความเป็นมนุษย์ และการสร้างชุมชนมนุษย์ เราอาจกล่าวได้ว่าหัวใจ ก็คือการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์แห่งความเป็นมนุษย์ หรือชุมชนมนุษย์นั่นเอง ขงจื้อได้เชื่อมโยงหัวใจเข้ากับเหรินอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ทำให้พิธีกรรมทั้งในระดับรัฐ พิธีกรรมการเช่น ไหว้บรรพชนของประหาราชฎร์ทั่วไป กิริยามารยาทของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คน วิธีปฏิบัติที่เหมาะสมในชุมชนมนุษย์ หรือภาพรวมของแนวปฏิบัติแห่งขนบจารีตของวัฒนธรรมในอารย-ธรรมหนึ่งๆ นั้นล้วนต้องได้รับการพิจารณาไปพร้อมๆ กับการมีมนุษยธรรม (สุวรรณ สถาอานันท์, 2551: 69-70)

ขงจื้อกล่าวว่า “หากผู้นำรักหัวใจ หมู่ประหาราชฎร์ย่อมไม่มีใครกล้าไม่เคารพ” คำกล่าวนี้ทำให้เห็นว่า หัวใจมีพลังส่งผลเชิงปฏิบัติในชีวิตประหาราชฎร์ ไม่ใช่พลังเร้นลับในศาสนพิธี แต่การรักหัวใจของผู้นำ มิใช่ว่าจะไร้ซึ่งองค์ประกอบแห่งพิธีกรรมโดยเฉพาะในระดับรัฐพิธี แต่ประสิทธิผลของพิธีนั้นมีรากฐานมาจากคุณลักษณะทางคุณธรรม หรือความมีมนุษยธรรมของผู้นำเป็นหลัก นอกจากนี้ ขงจื้อยังกล่าวถึงมนุษยธรรมอีกว่า “ควบคุมตนเองและกลับคืนสู่หัวใจ คือมนุษยธรรม แม้แต่ในวันเดียวที่ควบคุมตนเองและกลับคืนสู่หัวใจ ผู้คนทั้งมวลได้ฟ้าก็จะตอบสนองมนุษยธรรมของเขา การปฏิบัติมนุษยธรรมมาจากตนเองเชื่อว่ามาจากผู้อื่น” จากคำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าเหริน หรือมนุษยธรรมคือเหตุผลรองรับหัวใจ กล่าวคือ หากเรารักมนุษย มีมนุษยธรรมและปฏิบัติตามหัวใจ จะส่งผลให้เกิดปฏิกริยาตอบสนองทางศีลธรรมจากผู้คนทั้งมวล (สุวรรณ สถาอานันท์, 2551: 70-72) นอกเหนือจากบทบาทของหัวใจในการดึงเอาพลังศีลธรรมของผู้คนออกมาในการมีความสัมพันธ์ต่อกันแล้ว หัวใจยังช่วยกล่อมเกล่า ขัดเกลาศักยภาพทางศีลธรรมที่มีอยู่ของมนุษย์ให้งดงามเหมาะสมขึ้นด้วยการปรับแต่งให้พอเหมาะพองามสำหรับการอยู่ร่วมกัน ดังที่ขงจื้อกล่าวไว้ว่า “ความนอบน้อมที่ไร้หัวใจเป็นความเหนียวเปลา่ ความระแวงระวังที่ไร้หัวใจเป็นความขลาดเกร็ง ความกล้าหาญที่ไร้หัวใจเป็นความวุ่นวาย ความตรงไปตรงมาที่ไร้หัวใจเป็นความหยาบคาย” ดังนั้นเหรินในฐานะความรักความอาทรระหว่างชีวิตจึงต้องอาศัยหัวใจมาชี้นำ ปรับแต่งให้พอดีและงดงาม ช่วยให้

มนุษย์ไม่พลาดหลงและตั้งมั่นได้ เมื่อผู้ปกครองรักห่อ ปวงประชาราษฎร์ก็ง่ายต่อการปกครอง (สุวรรณา สถาอานันท์, 2551: 73-74)

ลักษณะทางคุณธรรมประการหนึ่งเกี่ยวกับหลี่-เหรินที่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่สำคัญในลัทธิขงจื้อ คือ ธรรมเนียมการไว้ทุกข์ เพื่อเป็นการแสดงความเคารพต่อผู้เสียชีวิต กล่าวคือ บุตรต้องไว้ทุกข์ให้แก่บุพการีเป็นเวลา 3 ปี ส่วนการไว้ทุกข์ให้แก่ญาติผู้ใหญ่อื่นๆ จะมีระยะเวลาที่แตกต่างกันออกไป และจะต้องมีพิธีเช่นไหว้บรรพชนตามลัทธิขงจื้อ ทุกครอบครัวต้องทำการเช่นไหว้บรรพชนที่ศาลบรรพชน โดยมีป้ายสำหรับบรรพบุรุษแต่ละคน (ไพบูลย์ ปีตะเสน, 2545: 171)

จากที่กล่าวถึงความหมายของหลี่และเหรินไปข้างต้น เราจะเห็นได้ว่าหลี่-เหรินมีความสำคัญในเรื่องของการเมืองการปกครองด้วย จึงทำให้สังคมเกาหลีในสมัยราชวงศ์โชซอนให้ความสำคัญกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดำรงจื้อ เช่น หน่วยงานจัดพิมพ์ และเผยแพร่ตำราขงจื้อ สถาบัน- การศึกษา “ซองกยูนกวาน” เพื่อฝึกอบรมการศึกษาแนวคิดขงจื้อให้แก่บัณฑิตใหม่ (ไพบูลย์ ปีตะเสน, 2545: 158) และยังสามารถจัดให้มีการศึกษาเกี่ยวกับคำสอนของลัทธิขงจื้อ ได้แก่ การสอบคัดเลือกตำแหน่งขุนนาง โดยจะแบ่งเป็นการสอบของขุนนางฝ่ายพลเรือน ขุนนางฝ่ายทหาร และการสอบทั่วไป เช่น ช่างฝีมือ นักแปล การสอบที่มีความสำคัญที่สุด คือ การสอบของฝ่ายพลเรือน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับสูงและระดับต่ำ จะจัดให้มีการสอบทุกๆ 3 ปี โดยผู้สอบจะต้องผ่านการสอบในระดับมณฑลก่อน จึงจะสามารถเข้าสอบในส่วนกลางได้ การสอบแบ่งออกเป็น การสอบความรู้ด้านวรรณกรรมขงจื้อ และกวีนิพนธ์ ผู้ที่ผ่านการสอบในระดับมณฑลได้เรียกว่า “แซงวอน” หรือบัณฑิตชั้นต้น และผู้ที่ผ่านการสอบในส่วนกลางเรียกว่า “ชินซา” หรือบัณฑิตชั้นกลาง ส่วนการสอบคัดเลือกของขุนนางทหารมีลักษณะคล้ายขุนนางพลเรือน เพียงแต่ต่างกันตรงที่ไม่มีการแบ่งเป็นระดับสูงต่ำ โดยจะจัดให้มีการสอบทุกๆ 3 ปี เพื่อรับขุนนางจำนวน 300 คน จากทุกมณฑลเข้าสอบในส่วนกลาง และจะคัดเลือกให้เหลือเพียง 28 คน จากนั้นจะบรรจุตำแหน่งตามคะแนนที่ได้ วิชาที่ใช้ในการสอบของทหารแบ่งออกเป็น การยิงธนู การใช้หอก การขี่ม้า และวรรณกรรมจีน (ไพบูลย์ ปีตะเสน, 2545: 162-163) จะเห็นได้ว่าการสอบเข้าในส่วนขุนนางฝ่ายพลเรือน ผู้สอบจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับคำสอนของลัทธิขงจื้อ และจะต้องศึกษามาเป็นอย่างดี สาเหตุที่ใช้การสอบเกี่ยวกับคัมภีร์ขงจื้อ ก็เพราะในปรัชญาการเมืองของขงจื้อนั้น มีการสอนเรื่องคุณธรรมของผู้ปกครอง และในสมัยราชวงศ์โชซอนได้ยึดเอาแนวคำสอนของขงจื้อมาเป็นแนวปฏิบัติทั่วไปในชีวิตประจำวัน รวมถึงการเมืองการปกครองด้วย แต่ในส่วนการสอบของขุนนางทหาร มีลักษณะการสอบที่ต่างกัน

เพราะขุนนางทหารอาจไม่ต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับคัมภีร์ขงจื้อ แต่ก็ยังต้องมีการสอบเกี่ยวกับ
วรรณกรรมจีนด้วย

นอกจากการให้ความสำคัญกับหน่วยงานที่เกี่ยวกับการศึกษาดำรงจื้อ และการจัดสอบ
ตำแหน่งขุนนางแล้ว ในสมัยราชวงศ์โซซอนยังมีการจัดตั้ง “ซอดัง” หรือโรงเรียนประถมศึกษาในแต่
ละหมู่บ้านทั่วประเทศ ซึ่งเด็กส่วนใหญ่ที่ถูกส่งมาเรียนที่นั่นจะเป็นเด็กอายุ 7-8 ขวบจากครอบครัว
ตระกูลยังบัน การเรียนในซอดังจะเน้นที่การศึกษาพื้นฐานภาษาจีน วรรณกรรมจีน โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งการศึกษาลัทธิขงจื้อ หลังจากศึกษาในระดับประถมเป็นเวลา 8 ปี ผู้ที่สำเร็จการศึกษา
สามารถเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมใน “ฮักดัง” หรือโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีเพียง 4 แห่งในเมือง
หลวงทำให้ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ต่อมาจึงมีการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมในทุกเขตการปกครอง
นอกกรุงโซลเรียกว่า “ฮยง-กโย” และนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจาก “ฮักดัง” และ “ฮยง-กโย”
สามารถเข้าสอบในระดับล่างเพื่อรับราชการเป็นขุนนาง ส่วนผู้ที่ผ่านการสอบคัดเลือกที่เรียกว่า “แขง
วอน” และ “ชินซา” สามารถเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาชั้นสูงแห่งชาติ หรือ “ซองกยูนกวาน”
หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้วจึงสามารถเข้าสอบระดับสูงเพื่อรับราชการในตำแหน่งที่สูงขึ้นไปได้
(ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 163-164) จากที่กล่าวไปข้างต้นเกี่ยวกับเรื่องของการศึกษาคัมภีร์ขงจื้อนั้น
จะเห็นได้ว่าสังคมเกาหลีในสมัยราชวงศ์โซซอน หากผู้ใดต้องการเป็นขุนนางจะต้องได้รับการศึกษา
เกี่ยวกับคำสอนของลัทธิขงจื้อทั้งสิ้น (เฉพาะขุนนางการปกครองเท่านั้น) สังเกตได้จากการจัดให้มีทั้ง
การเรียนคำสอนขงจื้อในโรงเรียนประถมและมัธยม และการสอบคัดเลือกขุนนางโดยใช้การสอบ
เกี่ยวกับคัมภีร์ขงจื้อ ไม่เพียงแต่การสอบเข้าเป็นขุนนางในระดับล่าง แต่ถ้าหากต้องการเลื่อนขั้นเป็น
ขุนนางระดับสูงก็ต้องสอบเช่นกัน

การนำคุณธรรมของขงจื้อทั้งสองข้อ คือ หลี่ และเหรินมาใช้ในสมัยราชวงศ์โซซอนนั้น
สามารถสังเกตได้จากการจัดตั้งสำนักงาน 3 แห่งเพื่อตรวจสอบหน่วยงานปกครอง ได้แก่ สำนัก
ผู้ตรวจการแผ่นดิน สำนักงานตรวจสอบ และสำนักงานที่ปรึกษาพิเศษ โดย 2 หน่วยงานแรกมี
หน้าที่ตรวจสอบความประพฤติของขุนนางข้าราชการ ดูแลราชสำนัก และถวายคำแนะนำต่อกษัตริย์
ซึ่งหน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานอิสระที่มีอำนาจสูงมากในสังคมเกาหลี ส่วนสำนักงานที่ปรึกษาพิเศษมี
หน้าที่ให้คำปรึกษาด้านการปกครองและดูแลการเรียนการสอนเกี่ยวกับลัทธิขงจื้อให้แก่
ราชสำนัก (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 157-158) จากที่กล่าวไปนั้นแสดงให้เห็นว่าในระบบการเมือง
การปกครองเกาหลีช่วงนี้ต้องการให้มีความถูกต้องตามคุณธรรมของขงจื้อ จึงได้จัดตั้งหน่วยงาน

พิเศษที่มีความรู้เกี่ยวกับคำสอนของจื๊อมาเป็นผู้ตรวจสอบการทำงานของเหล่าขุนนาง และข้าราชการ ในระบบ นอกจากนี้ยังมีมาตรการที่สำคัญต่างๆ ในการควบคุมขุนนางที่ปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ห้ามไม่ให้ผู้ว่าการมณฑล หรือหัวหน้าเขตปกครองมณฑล หรือเขตบ้านเกิดของตน ผู้ว่าการมณฑล สามารถปกครองมณฑลได้เป็นเวลา 1 ปี และตำแหน่งหัวหน้าเขตจะต้องมีการสับเปลี่ยนโยกย้ายใน เวลาอันสั้น (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 158) ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันการสะสมพรรคพวก และการทุจริต เพราะถ้าหากให้ปกครองที่บ้านเกิดตนเอง หรือปกครองมากกว่า 1 ปีอาจทำให้เกิดความสนิทชิดเชื้อ กับคนท้องถิ่น และเริ่มมีพรรคพวก จนอาจทำให้เกิดการฉ้อราษฎร์บังหลวง หรืออาจนำไปสู่การ แบ่งฝักแบ่งฝ่ายกับขุนนางที่ปกครองในมณฑลอื่นๆ ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมายตามมา นอกจากนี้ยังสามารถเห็นได้จากการค้าขายของสังคมนาฬิช่วงโซซอน ในช่วงนั้นการค้า ขายทั้งในและต่างประเทศถูกจำกัดด้วยลัทธิขงจื๊อ แต่ราชสำนักโซซอนก็ตระหนักถึงความจำเป็นของ การขาย และการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยต่อมาทางการได้อนุญาตให้กลุ่มพ่อค้าขายสินค้าที่จำเป็นแก่ ชนชั้นยังบัน เช่น ผ้าไหม ผ้าฝ้าย กระดาษ ปลา โดยพ่อค้าเหล่านี้ต้องตอบแทนโดยการบริจาคเงิน ช่วยเหลือ เช่น เงินทุนในการจัดพิธีสำคัญต่างๆ ของรัฐ หรือการซ่อมแซมอาคารของทางการ เพื่อ แลกเปลี่ยนกับการได้รับการอนุญาตให้ตั้งร้านค้าในเขตเมือง ส่วนการค้าขายกับต่างประเทศยังคง เป็นรูปแบบที่คณะกรรมการค้าของเอกชนแฝงไปกับคณะทูตที่นำเครื่องบรรณาการไปแลกเปลี่ยนกับ ต่างประเทศ โดยทางการได้ออกกฎระเบียบเพื่อจำกัดปริมาณ และประเภทของสินค้าที่สำคัญต่อรัฐ เช่น ทอง เงิน เพชรพลอย อาวุธ เหล็ก กระดาษ และเสื้อผ้า (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 166-167)

2.4 การเน้นความสำคัญที่ผู้นำ/ผู้ปกครอง หรือกษัตริย์

คุณลักษณะของผู้ปกครองในทรรศนะของขงจื๊อ จะต้องไม่เกียจคร้านในการปฏิบัติหน้าที่ มีความซื่อสัตย์ ตั้งอยู่ในคุณธรรม ทั้งนี้เพราะชีวิตและการเป็นอยู่ขึ้นอยู่กับผู้ปกครอง ผู้ปกครองที่ดีจึง ต้องเข้าใจในสิ่งที่ประชาชนต้องการ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม รัฐบาลที่ของตนมีสายตายาวไกล ซึ่งส่วนหนึ่งรัฐจะต้องทำหน้าที่เพื่อประโยชน์สุขอาณาประชาราษฎร์

ในยุคที่สังคมมีการปกครองด้วยระบบกษัตริย์ ขงจื๊อถือว่าผู้นำเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการ ปกครอง จึงจำเป็นต้องมีคุณลักษณะ 3 ประการ คือ

1. มีอำนาจสูงสุด ใครจะละเมิดมิได้ ถือกษัตริย์เป็นโอรสแห่งสวรรค์

2. มีความสามารถในการปกครองประชาชนให้อยู่เย็นเป็นสุข ตามวิถีแห่งสวรรค์ นั่นคือจะต้องทรงคุณธรรม ถ้าละเมิด ประชาชนมีสิทธิ์ก่อกบฏได้ ดังหลักที่ว่าน้ำลอยเรือได้ ก็จมเรือได้ เพราะผู้นำเปรียบเสมือนเรือ ประชาชนเปรียบเสมือนน้ำ
3. รู้จักเลือกคนดีมีคุณธรรม เข้าไปบริหารบ้านเมือง ต่างพระเนตรพระกรรณ

จะเห็นว่าผู้ปกครองที่มีความรู้ความสามารถย่อมนำประชาชนไปสู่เป้าหมาย อีกทั้งยังเป็นที่เคารพนับถือในฐานะโอรสแห่งสวรรค์ แต่ในความหมายนี้เป็นการยกย่องผู้ปกครองในฐานะผู้มีคุณธรรมดุจดั่งเทพ ที่คอยเอื้ออำนวยความสุขสวัสดิแก่ประชาชนยามยาก (กิตติพัฒน์ สุวรรณศิริเมธี, 2550)

ในสมัยราชวงศ์โชซอน มีกษัตริย์ที่ได้ขึ้นครองราชย์โดยมิชอบ ซึ่งก็คือ กษัตริย์เซโจ ในปี ค.ศ.1455 เจ้าชายชุงยงได้รวบรวมอำนาจในราชสำนัก ปลดกษัตริย์ทันจง และขึ้นครองราชย์แทน โดยทรงพระนามว่า “เซโจ” หลังจากนั้นก็ทรงรวบรวมอำนาจการบัญชาให้ขึ้นตรงต่อกษัตริย์ และลดอำนาจขุนนางผู้ใหญ่ในราชสำนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจของชิบฮยอนจอน คณะขุนนางในชิบฮยอนจอนจึงได้ร่วมกันวางแผนเพื่อยึดอำนาจคืนให้แก่กษัตริย์ทันจง แต่ในที่สุดขุนนางในชิบฮยอนจอนกว่า 70 ชีวิตก็ถูกสำเร็จโทษด้วยการประหารชีวิตโดยพระบัญชาของกษัตริย์เซโจ จากนั้นก็ทรงลดฐานันดรศักดิ์ของกษัตริย์ทันจงและเนรเทศออกจากเมืองไป จากนั้นเจ้าชายกิมชอง พระเชษฐาของกษัตริย์เซโจได้ก่อการปฏิวัติแต่ล้มเหลว หลังจากนั้นไม่นานกษัตริย์ทันจงและเจ้าชายกิมชองก็ถูกลอบวางยาพิษจนสิ้นพระชนม์ เหล่าขุนนางในราชสำนักต่างพากันลาออกจากราชการเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังมีบางส่วนที่คล้อยตามและอยู่รับราชการต่อไป การที่กษัตริย์เซโจได้ทรงเปลี่ยนแปลงการปกครองต่างๆ ได้ทำให้ขุนนางท้องถิ่นและขุนนางทหารไม่พอใจอย่างมาก จึงได้พากันกระทำการต่างๆ เพื่อต่อต้านราชสำนัก เช่น นายพลลีจิง-อก ผู้บัญชาการทหารในเขตมณฑลฮัมกยอง ได้พยายามเข้าโจมตีราชสำนัก และ ลี ชิเอ ผู้ว่าการเมืองฮเว-รยองในเขตมณฑลเดียวกันได้สังหารผู้ว่าการฯ คนใหม่ที่ราชสำนักส่งมาปกครอง และก่อการกบฏ ซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่สำเร็จแต่เหตุการณ์เหล่านี้ก็ได้ปลุกกระแสความไม่พอใจให้แก่เหล่าขุนนางท้องถิ่นในที่ต่างๆ ที่ต่อราชสำนักเป็นอันมาก (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 149-150)

นอกจากกษัตริย์เซโจแล้ว ยังมีเจ้าชายอีกองค์ที่เป็นผู้ปกครองประเทศที่มีชื่อเสียงอีกมากที่สุดในประวัติศาสตร์ของราชวงศ์เกาหลี ก็คือ เจ้าชายยอนชันซึ่งได้เถลิงอำนาจต่อจากพระบิดาในปี ค.ศ.1494 นอกจากเจ้าชายยอนชันทรงมีนิสัยคือร้อน เผด็จการ และเสเพลแล้ว ยังทรงมีนัยต่อ

คำแนะนำของเหล่าขุนนาง และทรงลงโทษผู้ที่มีความเห็นขัดแย้งกับพระองค์ ต่อมาในปี ค.ศ.1498 พระองค์ทรงพบว่าขุนนางในกลุ่มของคิมจงจิกได้บันทึกคำราบประวัติศาสตร์ของราชวงศ์ในลักษณะสื่อความหมายในทางลบต่อการขึ้นครองราชย์ของกษัตริย์เซโจ (โดยกล่าวว่ากษัตริย์เซโจขึ้นครองราชย์โดยไม่ชอบธรรม และได้พากันลาออกรากราการในสมัยที่กษัตริย์เซโจครองราชย์) เจ้าชายยอนซันจึงทรงปลด และลงอาญาขุนนางในสภาพตรวจสอบเป็นจำนวนมาก กระทั่งภายหลังการเสียชีวิตของคิม จงจิก ยังได้บัญชาการให้ขุดศพเพื่อนำขึ้นมาประจานมิให้เป็นเยี่ยงอย่าง และในปี ค.ศ.1504 หลังจากที่เจ้าชายทรงทราบเรื่องที่พระมารดาถูกขับไล่ออกจากราชสำนักโดยมีขุนนางอาวุโสในรัชสมัยกษัตริย์พระองค์ก่อนอยู่เบื้องหลัง เจ้าชายยอนซันถึงกับลงอาญาประหารชีวิตขุนนางและเครือญาติขุนนางผู้นั้นกว่าร้อยชีวิต ในช่วง 2-3 ปีสุดท้ายของการปกครอง เจ้าชายยอนซันได้ทรงละเลย และฝ่าฝืนคำสอนทั้งหมดของขงจื้อ โดยมีได้สนพระทัยต่อราชการแผ่นดิน นอกจากอำนาจและการแสวงหาความสุขส่วนพระองค์ เช่น ทรงขับไล่อาจารย์ออกจากสถาบันการศึกษาของกยุนกวาน เพื่อใช้เป็นที่สถานที่หาความสุขส่วนพระองค์ สุดท้ายแล้ว ในปีค.ศ.1506 กลุ่มขุนนางที่รอดพ้นจากการกวาดล้างได้รวมตัวกันขับไล่เจ้าชายยอนซัน และได้สถาปนาพระเชษฐา คือเจ้าชายชินซองขึ้นครองราชย์ทรงพระนามว่า “ซุงจง” หลักฐานประการสำคัญที่สุดในทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเจ้าชายยอนซัน คือการที่พระองค์มิได้รับการยอมรับในฐานะกษัตริย์ แม้ว่าพระองค์ได้ปกครองเกาหลีเป็นเวลานานกว่า 12 ปีก็ตาม (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 176-177)

จากการกระทำที่เกินกว่าเหตุ และไร้คุณธรรมของกษัตริย์ทั้ง 2 พระองค์ ทำให้เหล่าขุนนางต้องรวมตัวกันเพื่อต่อต้าน และเรียกร้องความเป็นธรรม แสดงให้เห็นถึงลักษณะของการปกครองในสมัยราชวงศ์โชซอนว่ากษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจสูงสุด แต่เขาก็ต้องรับฟังคำปรึกษา หรือคำทัดทานจากขุนนางด้วยเช่นกัน หากกษัตริย์กระทำการสิ่งที่ไม่ดีต่อชนบจารีต หรือประเพณี ขุนนางก็สามารถหักท้วงได้ แต่สุดท้ายอำนาจในการตัดสินใจก็ขึ้นอยู่กับกษัตริย์ว่าจะตัดสินใจเรื่องนั้นๆ อย่างไร แต่ก็มีกรณีที่กษัตริย์กระทำผิดอย่างรุนแรง ขุนนางก็สามารถรวมตัวกันเพื่อโค่นล้มกษัตริย์ได้ ดังคำสอนของขงจื้อที่กล่าวว่าหากกษัตริย์ละเมิดการปฏิบัติคุณธรรม ประชาชนก็มีสิทธิ์ก่อกบฏได้

สรุปผลการศึกษา

จากข้อ 2.1 แสดงให้เห็นว่าในช่วงต้นราชวงศ์โชซอนมีความพยายามที่จะทำให้สังคมเป็นสังคมในอุดมคติตามคำสอนของขงจื้อ โดยการจัดตั้งสถาบันจิตตวิสัยชยอนจอน และให้ขุนนางในลัทธิขงจื้อเหล่านี้คอยให้คำปรึกษาและคำสอนของลัทธิขงจื้อแก่กษัตริย์และขุนนางอื่นๆ เพื่อให้ผู้ที่มีอำนาจในการปกครองมีคุณธรรมตามคำสอนของขงจื้อให้ได้มากที่สุด และสถาบันจิตตวิสัยชยอนจอนนี้ยังได้ประดิษฐ์ตัวอักษร “ฮันกึล” ขึ้นภายใต้การบัญชาของกษัตริย์เซจง ทำให้ประชาชนทั่วไปสามารถอ่านออกเขียนได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสนับสนุน และการให้ความสำคัญกับการศึกษาตามแนวคิดของขงจื้อ นอกจากการศึกษาทั่วไปแล้ว ในสมัยโชซอนยังให้ความสำคัญกับการศึกษาดำรงขงจื้ออีกด้วย โดยมีการจัดทำตำราคำสอนของขงจื้อเพื่อใช้สอนประชาชน แต่ในท้ายที่สุดแล้ว ในช่วงปลายราชวงศ์กลับไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างที่คาดหวังไว้ กล่าวคือ สังคมในอุดมคติตามแบบขงจื้อนั้นไม่จำเป็นว่าจะต้องมีกฎหมาย บทลงโทษ หรือการประหาร แต่ในช่วงรัชสมัยของกษัตริย์แทจงกลับมีการตรากฎหมายอาชญากรรม และกฎหมายประชาชน (เทียบเท่ากฎหมายอาญา และกฎหมายแพ่งในปัจจุบัน) มีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อดูแลกฎหมายและระบบศาล ที่สำคัญทรงจัดให้ตั้ง “กลองร้องทุกข์” ไว้หน้าพระราชวังเพื่อให้ชาวเมืองสามารถร้องทุกข์ได้โดยตรงต่อกษัตริย์ และเพื่อเป็นสัญญาณเตือนภัยต่อราชสำนัก (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 147) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมเกาหลีในสมัยนั้นว่าแนวคิดสังคมในอุดมคติของขงจื้อยังไม่สามารถเข้าไปจัดการให้สังคมเกิดความเรียบร้อยได้ด้วยตัวเอง จึงต้องใช้กฎหมาย และวิธีการร้องทุกข์โดยตรงต่อกษัตริย์เข้าควบคุมประชาชน นอกจากนี้แล้ว ในช่วงปลายราชวงศ์ยังเกิดความแตกแยกของเหล่าขุนนางในราชสำนักทำให้เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก และการแย่งชิงอำนาจในราชสำนักอย่างรุนแรง ประกอบกับการรุกรานจากต่างชาติ ได้แก่ กองทัพญี่ปุ่น และกองทัพแมนจู (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2545: 197) ทำให้ไม่สามารถสร้างสังคมในอุดมคติตามแนวความคิดของขงจื้อได้

สังคมในอุดมคติของขงจื้อจะต้องประกอบไปด้วยแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ทั้งห้า และการทำนามให้เที่ยงดังที่กล่าวไปแล้วในข้อ 2.2 แนวคิดทั้ง 2 นี้ปรากฏในสังคมเกาหลีสมัยโชซอนในเรื่องการสถาปนากษัตริย์และราชวงศ์ มีการจัดระบบชนชั้นอย่างชัดเจน มีเหล่าขุนนางที่คอยทำหน้าที่รับใช้กษัตริย์ แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตามหน้าที่ของตนตามคำสอนของขงจื้อ และจากระบบชนชั้นทำให้สภาพของคนในสังคมโชซอนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หรือมีโอกาสเปลี่ยนแปลงได้

น้อยมาก เพราะแนวคิดขงจื้ออธิบายว่าสถานภาพของคนถูกกำหนดโดยบัญชาสวรรค์ จึงทำให้หน้าที่ที่ได้รับมานั้นแตกต่างกัน

จากข้อ 2.3 ที่กล่าวถึงเรื่องขนบจารีต-มนุษยธรรม (หลี่-เหริน) ในสมัยโชซอนก็ได้ให้ความสำคัญกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดำรงจื่อ เพราะหลี่-เหรินมีคำสอนเกี่ยวกับคุณธรรมในการปกครอง ในการจัดการสอบคัดเลือกขุนนางพลเรือนก็ต้องผ่านการสอบความรู้ด้านวรรณกรรมขงจื้อ และกวีนิพนธ์ มีการจัดตั้ง “ซอดัง” หรือโรงเรียนประถมศึกษาในแต่ละหมู่บ้านทั่วประเทศ “ฮักดัง” และ “ฮย้ง-กโย” หรือโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งในโรงเรียน 3 แห่งนี้จะมีการเรียนการสอนภาษาจีน วรรณกรรมจีน และการศึกษาลัทธิขงจื้อ เมื่อจบจากฮักดัง หรือฮย้ง-กโยแล้วก็สามารถเข้าสอบคัดเลือกในตำแหน่งขุนนางได้ และยังมีสถาบันการศึกษา “ซองกยูนกวาน” ที่สอนเกี่ยวกับลัทธิขงจื้อซึ่งผู้ผ่านการสอบคัดเลือกเป็นขุนนางก็จะสามารถเข้าศึกษาที่นี่ได้ และหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้วจึงสามารถเข้าสอบในระดับสูงขึ้นไปได้ นอกจากนี้ก็มีการจัดตั้งสำนักงาน 3 แห่งเพื่อตรวจสอบหน่วยงานปกครอง ได้แก่ สำนักผู้ตรวจการแผ่นดิน สำนักงานตรวจสอบ และสำนักงานที่ปรึกษาพิเศษ โดยจะมีหน้าที่ตรวจสอบความประพฤติของขุนนาง ถวายคำแนะนำต่อกษัตริย์ และให้คำปรึกษา ดูแลการเรียนการสอนเกี่ยวกับตำราขงจื้อให้แก่ราชสำนัก และยังมีมาตรการที่ใช้ควบคุมขุนนางท้องถิ่น ได้แก่ ไม่ให้ผู้ว่าการมณฑลปกครองที่เขตบ้านเกิดของตนไม่ให้ปกครองที่เขตใดเขตหนึ่งเกิน 1 ปี และหากมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่งจะต้องดำเนินการในเวลาอันรวดเร็ว เพื่อป้องกันการกระทำการทุจริต และนอกจากจะปรากฏในเรื่องของการปกครองแล้ว ก็ยังมีปรากฏในเรื่องของการติดต่อค้าขายทั้งในและต่างประเทศ เพราะลัทธิขงจื้อไม่สนับสนุนให้ทำการค้า แต่เนื่องด้วยความจำเป็น ราชสำนักโชซอนจึงได้อนุญาตให้กลุ่มพ่อค้าขายสินค้าแก่ชนชั้นยังบัน หรือขุนนางเท่านั้น แต่พ่อค้าเหล่านี้ก็ต้องตอบแทนแก่สังคมโดยการบริจาคเงินช่วยเหลือในการจัดพิธีสำคัญต่างๆ ของรัฐ หรือการซ่อมแซมอาคารของรัฐ ส่วนในด้านการค้าขายกับต่างประเทศ ทางเราก็ได้กำหนดให้คณะกรรมการค้าของเอกชนแฝงไปกับคณะทูตที่นำเครื่องบัญชาการไปแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศ

และจากข้อ 2.4 ที่กล่าวถึงการเน้นความสำคัญที่ผู้นำ/ผู้ปกครอง หรือกษัตริย์ แนวคิดนี้ได้ปรากฏในสังคมสมัยโชซอนในเรื่องของกษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจสูงสุด แต่ว่าขุนนางก็สามารถทัดทานตักเตือน

หรือให้คำแนะนำแก่องค์กรกษัตริย์ได้ ดังในกรณีของกษัตริย์เซโจและเจ้าชายยอนซัน ที่เมื่อทั้งสองพระองค์กระทำผิด เหล่าขุนนางก็ทุลฉกเดือน และเมื่อกษัตริย์ได้กระทำผิดที่มากเกินไปเหตุจริงๆ เหล่าขุนนางก็สามารถก่อกบฏได้

นอกจากแนวความคิดที่สำคัญของขงจื้อทั้ง 4 ข้อที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อสังคมโซซอนแล้ว คำสอนของลัทธิขงจื้อก็เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของความขัดแย้ง เนื่องจากคำสอนมีลักษณะสัมบูรณ์คือ ถูกหรือผิด โดยมีได้มีลักษณะของการประนีประนอม คำสอนของขงจื้อจึงมักถูกใช้เป็นข้ออ้างของคนกลุ่มหนึ่งในการโจมตี และทำลายล้างขุนนางกลุ่มอื่นๆ ซึ่งการแบ่งกลุ่มขุนนางเหล่านี้ส่งผลให้มีการก่อตั้งโรงเรียนเอกชนที่มีการสอนในลัทธิขงจื้อ หรือ “ซอวอน” โดยผู้อุปถัมภ์โรงเรียนเหล่านี้ คือ ขุนนาง หรือยังบันที่มีอิทธิพลในแต่ละท้องถิ่น สถานที่ตั้งของโรงเรียนมักใช้บ้านเกิดของนักวิชาการในลัทธิขงจื้อที่มีชื่อเสียง และวัตถุประสงค์หลักคือทำให้การศึกษาแก่บุตรหลานของเหล่าขุนนางยังบัน โรงเรียนซอวอนเหล่านี้นอกจากจะเป็นโรงเรียนสอนแนวคิดขงจื้อให้แก่บุตรหลานในตระกูลยังบันแล้ว ยังเป็นสถานที่รองรับบัณฑิตชนชั้นยังบันที่ไม่มีตำแหน่งขุนนางรองรับในเมืองหลวง โดยบัณฑิตเหล่านี้นิยมกลับมาสอนหนังสือในบ้านเกิดของตนเอง และซอวอนแต่ละแห่งยังเป็นฐานอำนาจของขุนนางแต่ละฝ่ายในราชสำนักอีกด้วย กล่าวได้ว่าทางรัฐได้สูญเสียอำนาจด้านการให้การศึกษาแก่กลุ่มขุนนางโดยสิ้นเชิง กลุ่มขุนนางที่ให้การสนับสนุนซอวอนของกลุ่มตนจึงพยายามช่วยเหลือให้บัณฑิตในซอวอนของตนสามารถเข้ารับราชการเป็นขุนนาง เพื่อสืบทอดอำนาจให้อยู่ในกลุ่มของตนเองต่อไป ต่อมาในช่วงปลายรัชสมัยกษัตริย์มยองจง มีการแบ่งกลุ่มขุนนางออกเป็น 2 กลุ่มหลักๆ คือ กลุ่มขุนนางอาวุโสที่นำโดยชิม อีย-กยอม และกลุ่มขุนนางรุ่นใหม่ นำโดยคิม ฮโยวอน ซึ่งเป็นขุนนางนักวิชาการที่มีความสามารถ และพำนักอยู่ทางด้านตะวันออกของกรุงโซล ในขณะที่ชิม อีย-กยอมอาศัยอยู่ทางด้านตะวันตกของกรุงโซล ดังนั้นในปี ค.ศ.1575 ขุนนางในราชสำนักจึงแบ่งออกเป็นสายตะวันออก และสายตะวันตก (ไพบูลย์ ปีตะเสน, 2545: 175-179) จากที่กล่าวไปนั้นแสดงให้เห็นว่าคำสอนของลัทธิขงจื้อมีอิทธิพลอย่างมาก เพราะถูกนำมาโต้แย้งกันจนทำให้เกิดการแบ่งแยกเหล่าขุนนางออกเป็น 2 กลุ่ม

บรรณานุกรม

- เลียง เสถียรสุด. (2533). **คัมภีร์ขงจื้อ**. กรุงเทพฯ : ก.ไก่.
- ไพบูลย์ ปิตะเสน. (2545). **ประวัติศาสตร์เกาหลี: จากยุคเผ่าพันธุ์ถึงราชวงศ์สุดท้าย**. กรุงเทพฯ :
คงวุฒิคุณากร.
- ดำรง ฐานดี. (2546). **สังคมและวัฒนธรรมเกาหลี เรื่อง การเมืองเกาหลี**.ม.ป.ท. : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุวรรณา สถาอานันท์ (2543). **กระแสนรปรัชญาจีน : ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจ และจารีต**.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณา สถาอานันท์. (2551). **หลุนอี่ว : ขงจื้อสนทนา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสารนิเทศภาคโพ้นทะเล สาธารณรัฐเกาหลีร่วมกับคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. (2537). **ความจริงเกี่ยวกับเกาหลี**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- John Kie-Chiang Oh. (2547). **การเมืองเกาหลีใต้**. กรุงเทพฯ : มติชน.
- พื้น ดอกบัว. (2549). **ปวงปรัชญาจีน**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ข้อมูลออนไลน์**
- กิตติพัฒน์ สุวรรณศิริเมธี. (2550). **ปรัชญาการเมืองของขงจื้อ**. เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม. เข้าถึงได้จาก
http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=545&articlegroup_id=129
- วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. (2555). **นานาสาระเกี่ยวกับศาสนา**. เข้าถึงเมื่อ 5 กันยายน.
เข้าถึงได้จาก <http://www.crs.mahidol.ac.th/thai/confucius00.htm>
- รวมยอดแนวคิดของปรัชญาจีน. (2555). เข้าถึงเมื่อ 28 กันยายน. เข้าถึงได้จาก [http://asia-search.com/
forum/index.php?topic=640.0;wap2](http://asia-search.com/forum/index.php?topic=640.0;wap2)